

Gerard Hooykaas, *Thorbecke. Een leven voor brieven*, Den Haag-Amsterdam, Instituut voor Nederlandse Geschiedenis-Uitgeverij Boom, 2005, 144 pp., ISBN 90 8506 117 2.

Tussen 1975 en 2002 werd onder de leiding van de Nederlandse historicus Gerard Hooykaas de 7-delige *Briefwisseling van J. R. Thorbecke* gepubliceerd. Begin 2005 verzorgde Hooykaas – als “*een fijnzinnige toegift*” (Harry Van Wijnen) – de uitgave van een gerichte selectie uit de correspondentie van deze Nederlandse wetenschapper en politicus, die vooral “*de persoonlijke kanten van Thorbecke wil laten zien*” en waarbij “*human interest’ het leidende thema is*”. (p. 7)

Thorbecke. Een leven in brieven bevat uiteraard ook enig materiaal uit de jaren 1825-1830, toen Johan Rudolf Thorbecke (1798-1872) – Nederlander met een Duitse achtergrond – doceerde aan de Gentse universiteit. (pp. 47-58) Ook de taalverhoudingen in de toenmalige Zuidelijke Nederlanden komen daarbij af en toe aan bod, zoals bijvoorbeeld in een schrijven aan zijn ouders van 1 juni 1826: “*Met het Vlaams vrezen ook diegenen, die uit Vlaanderen afkomstig zijn, tegenover een Hollander voor de dag te komen. Zij achten hun taal niet en daar er geen eigenlijk Vlaamse letterkunde bestaat, zo is inderdaad veel vormloos, onregelmatig en ruw gebleven, gelijk dit bij een taal, die geen ander bestaan nagenoeg als in de volksmond gehad heeft, natuurlijk is.*” (p. 50) Kort na zijn aankomst in Gent, op 5 oktober 1825, had hij aan zijn vader en moeder in Zwolle trouwens reeds het volgende bericht: “*Het Frans begin ik te spreken, daar het overal, waar men komt, vereist wordt; en zo zal ik hier in het vervolg dagelijks vier talen spreken: het Frans, het Latijn, het Hollands (!) en met de professoren Haus, Rassmann en Hauff het Duits.*” (p. 47)

De Belgische revolutie van 1830 omschreef Thorbecke al op 14 oktober van dat jaar als “*een bestuur, daar ik niets mede wil of kan te doen hebben*”. (p. 59) Hij had ondertussen Gent overigens al verlaten en had zich gevestigd in Leiden, waar hij in 1831 werd aangesteld als professor in de rechten aan de rijksuniversiteit aldaar. Zoals onder meer blijkt uit zijn vorig jaar verschenen (intellectuele) biografie van de hand van de Nederlandse historicus en filosoof Jan Drentje, was Thorbecke op historische én pragmatische gronden voorstander van de vereniging

van Noord en Zuid in één staat.¹ Hoewel hij niet onkritisch stond tegenover bepaalde aspecten van het door koning Willem I en zijn entourage gevoerde beleid, was Johan Rudolf Thorbecke van mening dat het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden een levensvatbare constructie was, zowel staatkundig als maatschappelijk, met reële toekomstmogelijkheden. De revolte in de zuidelijke provincies tussen einde augustus en begin oktober 1830 zou er echter anders over beslissen.

Vanaf het einde van de jaren 1830 zou Thorbecke zich daarna geleidelijk ontwikkelen tot de belangrijkste staatsman van Nederland in de negentiende eeuw, naar wie tot op vandaag – en niet alleen door historici – in zijn geboorteland herhaaldelijk wordt verwezen, onder andere als hoofdauteur en voornaamste architect van de fundamentele (liberale) grondwetsherziening van 1848 en als formateur en leider van verschillende kabinetten tussen 1849 en 1872. *Thorbecke. Een leven in brieven* – blijkens de inleiding in ietwat modieuze termen “niet bestemd voor de gespecialiseerde historicus of jurist, maar voor de geïnteresseerde leek” (p. 10) – kan die welverdiende aandacht en belangstelling hopelijk verder stimuleren.

Overigens was ook de geleerde en praktische Thorbecke – door de Nederlandse historicus Jan Romein ooit omschreven als een “*politicus zonder frase*” – niets menselijks vreemd en zo stelde hij in november 1821 romantiserend vast dat zijn uitgebreide talenkennis ontoereikend was om zijn opborrelende liefde voor één van de dochters van de Duitse dichter Ludwig Tieck, bij wie hij toen in Dresden logeerde, onder woorden te brengen: “om dit hemelsche wezen te schetsen, moest men eigenlijk over een nieuwe taal gebieden kunnen”. (p. 26)

[NICO VAN CAMPENHOUT]

1. J. DRENTJE, *Thorbecke. Een filosoof in de politiek*, Amsterdam, 2004.